

CEMİYETLER

Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra, **Osmanlı ordusunun terhis edilmesi, Anadolu'nun işgale uğraması ve Osmanlı Hükümetinin işgallere duyarsız kalması sonucu Anadolu'da otorite boşluğu oluşması** cemiyetlerin kurulmasına neden olmuştur. Bu cemiyetler kuruluş amaçlarına göre zararlı ve yararlı(millî) cemiyetler olarak ikiye ayrılır.

ZARARLI CEMİYETLER

A- Azınlıklar tarafından kurulan cemiyetler

(Rumların kurduğu cemiyetler)

1. Mavri Mira Cemiyeti:

İstanbul'daki Fener-Rum Patrikhanesi tarafından kurulmuş, büyük Yunanistan'ı kurmayı amaçlamıştır.

2. Pontus Rum Cemiyeti: Trabzon merkez olmak üzere Samsun'dan Batum'a kadar uzanan alanda (Doğu Karadeniz'de) bir Pontus Rum Devleti kurmayı amaçlamıştır.

3. Etnik-i Eteryâ Cemiyeti: Bizans İmparatorluğunu yeniden canlandırmayı amaçlamıştır.

(Ermenilerin kurduğu cemiyetler)

4. Hınçak ve Taşnak Cemiyetleri:

Doğu Anadolu'dan Adana'ya kadar uzanan bölgede bir Ermeni devleti kurmayı amaçlamıştır.

(Yahudilerin kurduğu cemiyetler)

5. Makabi ve Alyans-İsrailit

Cemiyetleri: Yahudiler tarafından Filistin'de bir Yahudi devleti kurmak amacıyla kurulmuştur.

B- Milli Varlığa Düşman Cemiyetler

Türkler tarafından kurulan zararlı cemiyetlerdir. Milli mücadeleye karşı çıktıkları için milli bağımsızlığa ters düşmüşlerdir.

1. Hürriyet ve İtilaf Fırkası:

İttihat ve Terakki karşıtıdır. İç isyanlarda kışkırtıcı rol oynamış, mili mücadeleye karşı çıkmıştır.

2. Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası:

Vatanın kurtuluşunun ancak padişah ve halifenin buyruklarına bağlı kalmakla gerçekleşebileceğini savunmuştur.

3. Teali - İslam Cemiyeti:

İstanbul'da kurulmuştur. Temel dayanağı hilafettir. Kurtuluşun İslam'da olduğu savunmuştur.

4. Kürt Teali Cemiyeti: Doğu Anadolu'da bağımsız bir Kürt devleti kurmayı hedeflemiştir.

5. Wilson Prensipleri Cemiyeti: Bazı aydınlar tarafından desteklenen bu cemiyet, Amerikan mandası altına girilmesi gerektiğini savunmuştur.

6. İngiliz Muhipleri Cemiyeti: İngilizlerin himayesine sığınmak gerektiğini savunmuştur.

YARARLI(MİLLÎ) CEMİYETLER

1- Trakya-Paşaeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti:

Kurulan ilk yararlı cemiyettir. Doğu Trakya'nın Yunanlılar tarafından işgal edilmesini önlemek amacıyla kurulmuştur. Osmanlı Devleti'nin dağılması durumunda bağımsız bir devlet kurma kararı da alınmıştır.

2- İzmir Müdafaai Hukuku Osmaniye Cemiyeti: İzmir'de Yunanlıların değil Türklerin çoğunlukta olduğunu dünya kamuoyuna basın ve yayın yoluyla duyurmaya çalıştı. Batı Anadolu'daki Kuvayı Milliye hareketine silah ve cephane yardımı yaptı.

3-Reddi İlhak Cemiyeti: İzmir'in işgal edilmesine karşı çıkarak bölgenin Türklere ait olduğunu ispatlamak için çalışmalar yaptı.

4- Doğu Anadolu (Şark Vilayetleri) Müdafaai Hukuk Cemiyeti: Merkezi İstanbul'dur. Amacı Doğu Anadolu'yu işgallerden koruyarak Ermeni devletinin kurulmasını önlemektir. Erzurum kongresini bu cemiyet düzenlemiştir.

5- Kilikyalılar Cemiyeti: İstanbul'da kurulmuştur. Amaç; Adana ve çevresini Fransız ve Ermeni işgalinden kurtarmaktır.

6- Trabzon Müdafaai Hukuk Cemiyeti: Bu cemiyet, Trabzon ve çevresine yönelik Rum ve Ermeni iddialarına karşı, Türk ve Müslüman halkın haklarını korumak amacıyla faaliyet göstermiştir.

7- Milli Kongre Cemiyeti: İstanbul'da kuruldu. Cemiyetin amacı, Türklere karşı yapılan haksız propagandalara karşı çıkmak, basın ve yayın yolu ile Türk Milletinin haklı sesini dünyaya duyurmaktır.

Bilgi: Kuvayı Milliye tabirini kullanan ilk kuruluş Milli Kongre Cemiyetidir.

8- Anadolu Kadınları Müdafaai Hukuk Cemiyeti: Sivas'ta, Sivas valisinin eşi Melek Hanım tarafından kurulmuş, vatanın bütünlüğünü korumak için mitingler düzenlemiştir.

Zeki DOĞAN – Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Zararlı Cemiyetler

- Millî Mücadele hareketine karşı düşmanca tutum sergilemişlerdir.
- Bağımsız devlet kurmayı amaçlamışlardır.
- Faaliyette bulundukları bölgelerde yaşayan Türk halkının can ve mal güvenliğine zarar vermek suretiyle onları göçe zorlamışlardır. Böylece nüfus üstünlüğünü sağlamaya çalışmışlardır.
- İşgalci devletlerden yardım ve destek almışlardır.
- Güvenliği bozarak Mondros'un uygulanması için ortam hazırlamışlardır.

ÖZELLİKLERİ

- ✓ Bölgesel cemiyetlerdir.
- ✓ Öncelikli amaçları ülkeyi korumak değil, kuruldukları bölgeyi korumaktır.
- ✓ Genellikle basın-yayın yolu ile çalışmalarını sürdürmüşlerdir.
- ✓ Kuruluşlarında milliyetçilik düşüncesi etkilidir.
- ✓ Milli direniş bilincini uyandırmışlardır.
- ✓ İstanbul'a bağlı veya karşı değildir.
- ✓ Sivas Kongresi'nde Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti adıyla birleştirilmişlerdir.

Yararlı Cemiyetler